

Caput I.

De suprema Philebi notione.

Tanta esse solet in dialogis Platonicis sententiarum copia, ubertas, varietas, ut difficilimum saepe sit, supremam aliquam in iis notionem et perspicere recte et accurate definire, quae omnes operis partes ita contineat ac regat, ut nihil non ex ea nexum atque aptum esse appareat. Accedit quod, ut in tragoediis componendis lex illa, quae actionis postulat unitatem, vel ab optimis interdum poëtis neglecta est, ita Plato in nonnullis dialogis duplex consilium secutus esse videri potest et duo diversi generis argumenta inter se copulata magis quam connexa tractavisse. Non est igitur quod miremur, et antiquos et recentiores Platonis interpretes, quamvis sagacissimi fuerint et doctissimi, in universis illis notionibus constituendis et mirifice inter se dissensisse et multum interdum a philosophi ipsius consilio deflexisse. Quam rem non diversa solum sed contraria testantur iudicia, quae a Platonicis nostris quum de aliis multis dialogis, tum de Gorgia,¹⁾ Parmenide,²⁾ Phaedro³⁾ prolata sunt. Quibus libris quamquam Philebus nec sententiarum gravitate atque amplitudine nec subtilitate atque acumine disputationis cedit, adeo exacto suo pressoque disserendi genere aliquantum eos superat, multo facilius tamen cognoscitur, quid hoc dialogo effi-

1) Neque illos, qui artis oratoriae definitionem et rectum usum, neque qui vel justitiam vel justam legum ferendarum rationem, neque vero qui boni jucundique discrimen supremam Platonis in Gorgia conscribendo rationem fuisse dicant, recte judicare, sed multo latius ejus consilium patuisse, in prolegomenis ad Hiefon. Mülleri conversionem (vol. II, p. 329 — 394.) evincere studuimus.

2) Quanta fuerit in hujus dialogi omnium fere difficillimi primaria notione constituenda interpretum dissensio et quantum haud pauci a Platonis ratione discesserint, in prolegomenis nostris (vol. III, p. 227 — 317.) ostendimus.

3) Et qui falsae veraeque rhetoricae discrimen, et qui laudem artis dialecticae, et qui pulchri amorem animis humanis insitum summam suavissimi dialogi notionem esse voluerunt, consilium Platonis non totum perspexisse videntur, id quod in prolegomenis ad quartum conversionis Müllerianae volumen hoc ipso anno edendum demonstravimus.

cere voluerit, quum et ipse verbis satis perspicuis consilium suum indicaverit et in eo persequendo tam recta via progrediatur, ut rarissime extra fines, quos operi suo praescripsit, ausus sit evagari. Quapropter plerosque eorum, qui de Philebo sententias suas pronuntiaverunt, in ratione ejus definienda et inter se multo magis, quam alibi, consensisse et a Platonis consilio minus saepe discessisse videmus. Quodsi praestantissimis viris etiam hic aliquid obloquendum esse vidimus, minus tamen nobis corrigendi erunt, quam, ut cum Cicerone loquar, leviter interdum inflectendi. Namque eorum opinio, qui Platonem in Philebo conscribendo id unum egisse putabant, ut voluptatis naturam atque originem explicaret in eaque non finem bonorum esse evinceret, jam ab Olympiodoro Neo-Platonico⁴⁾ merito explosa est, neque quisquam recentiore tempore ei patronus exstitit, quamquam apud antiquos defensoribus eam non caruisse constat, quum Thrasyllus, cujus haud levis erat in libris Platoniceis interpretandis et disponendis auctoritas, Philebo titulum *περὶ ἡδονῆς* adscribere non dubitaverit,⁵⁾ Neque melius Pisisitheus ille, qui de mente maxime in eo agi existimasse dicitur,⁶⁾ Platonis perspexit consilium. Nam quum neque voluptatem nec veri cognitionem, quam mente assequamur, summum bonum esse demonstraret, neque hanc neque illam supremam dialogi notionem haberi posse facile intelligitur. Quamobrem neque Schwalbii, qui dialogos Platoniceos elegantissime in Gallicum sermonem transtulit et prolegomenis instruxit haud contemnendis, sententiam probamus, Platonem animi affectus ac cupiditates voluisse explorare iisque opponere mentem ac rationem, quippe cui imperium animi tribuendum sit.⁷⁾ Rectius sane ii judicare videntur, qui ad ipsam boni notionem inveniendam atque exponendam omnes disputationis partes referendas esse existimant; quale vero sit illud bonum, de quo hic agatur, ab aliis aliter definitur. Nam summum quidem atque absolutum bonum, quod mortalium mente ac cogitatione comprehendi posse Plato negabat,⁸⁾ in Philebo ostendi, sed non explicari, jam Neo-Platonicei isti recte intellexerant, quos etiam nunc quidam Platonem somniis suis insanisque commentis obscurasse magis quam illustrasse dicunt. Quum enim Plotinus, scholae illius antesignanus, pronuntiasset, hic non de primo bono quaeri, sed de eo, quod hominibus et adesse posset et ab iis cognosci,⁹⁾ eum secuti

4) Olympiodori scholia in Platonis Philebum e codd. bibliothecae Cizensis, primum a G. Stallbaumo in priore Philebi editione vulgata, (p. 235—288) quamquam ultimi illius tempore, non ingenio scholae Neo-Platoniceae philosophi non totam, sed excerptam et mutilatam saepe exhibent interpretationem, scilicet tironis cujusdam calamo exceptam, multa tamen continent utilia, unde cognoscas, quod etiam nunc saepe dubitatur, homines illos vere Platoniceos fuisse et principem philosophorum haud raro melius iis, qui eos altis supercillibus despiciunt, intellexisse.

5) Diog. Laert. III, 58. Thrasyllus tetraloziarum Platonicearum auctor quod Philebum cum Parmenide, Phaedro, convivio conjungi volebat, magnam sane veri partem perspexerat.

6) Olympiodorus (p. 237. Stallb.) Pisisitheum, cujus nihil nisi nomen restat, Theodori Asinaei amicum dicit, qui a Proclo magna saepe cum laude nominatur et optimis adnumeratur Platoniceis; cf. Procl. ad Tim. p. 308, B. 341, D.

7) Dialogues de Platon, Paris. 1846. vol. I. p. 477—484. „C'est ce caractère affectif de l'âme qui est examiné dans le Philèbe et mis en opposition avec son caractère rationnel; c'est le plaisir, en un mot, qui est comparé à l'intelligence, afin de savoir dans lequel des deux réside le souverain bien.“

8) Locus est classicus de summo bono in libro de republica VI, p. 505—509. St.

9) Enn. VI, 7, 27. *αὐτὸς γὰρ οὐ τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐξίτηι, τὸ δὲ ἡμῶν.*

sunt Jamblichus, Proclus, Damascius, Olympiodorus.¹⁰⁾ Quamquam hos ipsos non prorsus eadem de hac re sensisse videmus; nam Jamblichus quidem cum Syriano et Proclo tale a Platone bonum indicari putabant, quod cunctas res permearat suaque vi ac virtute repletet ita ut, quaecunque in mundo essent, eo denique absolverentur et ad propositum finem perducerentur.¹¹⁾ Quos contra Damascius cum Olympiodoro id tantum bonum hic spectari affirmabant, quod cum animantibus ratione praeditis, cum diis igitur atque hominibus, posset communicari.¹²⁾ Hac sua dissensione, quamvis haud ita magna esse videatur, diversas illas rationes, quas recentiores Platonis interpretes in dialogo explicando inierunt, jam praevisse et animo quasi praecepisse videntur. Stat enim ex una parte Schleiermacherus, qui non id solum quaeri contendit, utrum voluptas an cognitio veri plus bonorum vitae humanae afferat, sed universam rerum, quae initium ac finem habeant, explorari atque examinari rationem ac naturam, ut quid in iis firmum et constans sit, quid mobile et fluxum, cognoscatur.¹³⁾ Quum enim in Sophista demonstratum sit, in cognitione nostra mobilia atque immobilia semper esse conjuncta, nunc eundem nexum in rebus omnibus ostendi, quae ab hominibus aut sensu percipi possint aut cogitatione comprehendi. Quam summi viri definitionem finem dialogo propositum longe transgredi facile intelligas, quum non de rerum omnium sed boni natura hic agi et ex universa disputatione eluceat et ab ipso Platone confirmatum sit.¹⁴⁾ Neque hoc doctos illos homines fugit, qui Schleiermachero auctore id quidem recte intellexerant, dialogum non in humano bono indagando acquiescere, ejus vero rationem ita corrigendam esse viderunt, ut non omnium rerum naturam, sed boni aeterni vim ac virtutem quum in universo mundo tum in vita humana conspicuam hic explicari censuerint. In quibus ante alios nominandi sunt Brandisius,¹⁵⁾ Trendelenburgius,¹⁶⁾ C. F. Hermannus,¹⁷⁾ qui vir optime de Platone meritis recte

10) Schol. Olympiod. p. 238. Damascii, quem summa cum laude semper praeceptorem suum (*τὸν ἡμέτερον καθηγεμόνα*) dicit, vestigiis plerumque instituisse ostendimus in iis, quae de Olympiodoro in encyclopaedia Erschii ac Gruberi olim attulimus.

11) Olympiodorus testatur, tris illos philosophos consensisse, in Philebo disputari *περὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου πᾶσι τοῖς οὐσίαις, ὃ ἐστὶ περὶ τοῦ διὰ πάντων διήγοντος ἀγαθοῦ - οὐ δήπου τοῦ ἐξηρημένου, (de absoluto) ἀλλὰ τοῦ κατ' αὐτὰ τὰ ὄντα θεωρουμένου καὶ ἐφ' ὃ σπεύδει τὰ πάντα καὶ οὐ ἐφικνείται τὸ γὰρ ἐξηρημένον ἀνέφικτον.*

12) Ibidem: *οὐχ ἀπλῶς τὸ διὰ πάντων ἦγον ἐπιζητεῖ ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ διὰ πάντων ζώων θεῶν τε καὶ μέχρι τῶν ἐσθίων.*

13) Platonis opp. II, 3. p. 127—138. „Wie dort (im Sophisten) von der Vorstellung ausgehend das nothwendige Ineinander des Fließenden und des Stehenden in der Erkenntniss gezeigt wird — so wird hier, von demselben Punkte ausgehend, die Art und Weise des gewordenen Seins näher untersucht und der Ursprung dessen, was in ihm das fließende und beharrliche.“

14) Timaeo magis quam Philebo convenit Schleiermacheri definitio.

15) Docte et copiose, ut solet, de Philebo agit Brandisius in historia philosophiae Graeco-Romanae vol. II, p. 474—495.

16) F. A. Trendelenburg commentatio de Platonis Philebi consilio, Berolini 1837.

17) In Platonicae philosophiae historia, vol. I, p. 532—535. et ann. p. 688—691. „Im Philebus erweitert sich die Vereinigung aller Resultate der älteren Speculation im Lichte der Idee bis zur lichtvollsten Darlegung der obersten Kategorien dieses Systems.“

cognoerat, quaestionem de summo bono in Philebo ita institutam esse, ut philosophus et summa doctrinae suae principia plane et luculenter exposuerit et, quaecunque priores de rerum natura atque origine docuerint, supremarum suarum notionum, quas ideas vocat, luce collustrata et composuerit et secundum boni recte intellecti normam dijudicaverit. Diversa ab his via primus incedebat Baumgarten-Crusius ὁ μακάριος, qui jam in juvenili sua de Philebo prolusione et immensae illius eruditionis signa, qua omne scientiae genus complectebatur, et pium sincerumque philosophiae amorem atque ardorem ostendit, quo inter plerosque theologos excellebat vir praestantissimus.¹⁸⁾ Platonem enim nihil in hoc dialogo putabat spectavisse, nisi ut de bono hominibus expetendo dissereret, quamobrem, ubi quid huic quaestioni admixtum invenerat, quod paullo latius patere videretur, id ab eo loco alienum et quasi in transcurso additum esse opinabatur. Ejus sententiam unice probavit Stallbaumus, doctissimus Platonis interpres, qui in duabus suis Philebi editionibus non id in eo agi pronuntiavit, ut quodnam esset bonum summum atque ultimum exquireretur, sed disputari potius de eo bonorum fine, ad quem nobis eniti et contendere liceret, ita tamen, ut is ad absoluti boni notionem referretur et compararetur.¹⁹⁾ A qua sententia non multum abesse videntur Astius,²⁰⁾ Zellerus,²¹⁾ Socherus,²²⁾ qui omnes in quaestione, utrum voluptas an ratio majus sit bonum, disputationis quasi cardinem esse consentiunt. Nam qui ita statuunt, et ipsi non de majore aliquo atque excelsiore bono, sed de eo, quod hominibus optimum ab iisque deligendum sit, cogitasse videntur.

Nobis vero, quamquam Schleiermachi rationem non omni ex parte probandam vidimus, certe hanc quoque dubitationem abortam esse profiteamur, num a Stallbaumio Platonis ratio rectius intellecta sit. Quam dubitationem, quo accuratius et universam Platonis de bono doctrinam et totius dialogi tenorem ac compositionem et ipsius denique philosophi verba exploravimus, eo magis in nobis confirmari sensimus. Nam primum ne id quidem nobis persuadere potuimus, Platonem, quem proxime ante libros de republica Philebum conscripsisse cum Schleiermachero et Hermanno ipse consentit Stallbaumus, eo tempore in quaestione jam in Socraticorum scholis diu multumque agitata de eo, quod homini expetendum sit, tantum artis atque operae consumsisse. Nam in omnibus illis libris, quos redux ab itinere primo in Italiam facto composuit, prorsus diversum a prioribus philosophandi genus observamus. Antea enim quum ethicis primum, tum dialecticas quaestiones satis multas et proposuisset ipse et ab aliis propositas solvere instituisset, ex quo Pytha-

18) De Philebo Platónico dissertatio I. Lips. 1809. „Est vero, quam in Philebo Platonis legimus, de eo, quod felicitatem humanam absolvat, disputatio omnium, quae quidem aetatem tulerint, facile princeps.“ p. 14. cf. p. 50.

19) Editio prior Lips. 1820. altera in Platonis opp. omn. Gothae, 1842. Uberrima sunt et doctissima prolegg. p. 3—90.

20) De vita et scriptis Platonis p. 275—298. „Die Frage, ob Erkenntniss oder Lust das Gute sei, wird speculativ aufgefasst und nach den Principien der pythagoreischen Philosophie beantwortet.“

21) Philosophia Graecorum II, p. 162.

22) De Platonis scriptis, Monaci, 1820. p. 294—299.

goreorum doctrinam accuratius cognoverat, id maxime agebat, ut universum philosophiae campum emensus tris ejus partes, quae antea ut disjecta vivi corporis membra jacebant separatae, necessario quodam vinculo connecteret. Quod mutatum ejus consilium haec omnis dialogorum series testatur, cujus quasi chorum ducit Phaedrus; namque in iis et argumenta ita delecta sunt et ipsi ita compositi, ut singuli philosophiae Platonis universae quamvis diversis ex partibus conspectae comprehensionem aliquam exhibeant. Vix igitur credas, philosophum quaestionem illam de boni jucundique discrimine, de qua jam ipse in Gorgia satis plane ac copiose egerat, secundis quasi curis ita retractasse, ut non cogitationem suam ab humanis bonis ad aeterna illa, in quibus bonorum omnium fons et principium est, avocaverit. At video mihi objici posse, ipsum Stallbaumum et quicumque eum sectantur concedere, non bona humana sola et a principio suo disjuncta in Philebo considerari, sed ad absoluti atque aeterni boni notionem referri. Verum enim vero ea, ad quae referri aliquid volumus, et ipsa nobis aliqua certe ex parte nota esse debent; ad talia enim, quorum nullam omnino habemus notitiam, ne referri quidem possunt a nobis ea, quae novimus. Jam vero quum de supremo omnium rerum bono antea nondum vel a Platone vel a prioribus philosophis ita expositum esset, ut jam inventis et paratis ad disputationem suam uti posset, in ipso sane Philebo hoc debebat facere, quo rectius ea, quae in eo de bono humano dicturus esset, ab omnibus intelligerentur. Et fecit profecto; nam ad illius boni, quod supra vitae humanae imbecillitatem atque inconstantiam elatum est, notionem constituendam et longe maxima et subtilissima dialogi pars pertinet. Ad hunc enim finem spectant, quae in exordio de summarum notionum unitate ejusque necessario nexu cum infinita rerum singularum iis subjectarum varietate maximo cum acumine disputantur, quae deinde de quatuor omnium rerum principiis ita exponuntur, ut Pythagoreorum doctrina partim probetur partim emendetur, quae porro de origine et animi humani et elementorum corporis ex universi mundi primordiis iisque insita divina mente memorantur, quae denique de recto bonorum omnium temperamento afferuntur tali modo instituendo, ut coelestia bona quasi descendere videantur in vitam mortalium et cum maximis hominum bonis commisceri. At dixerit quispiam, his omnibus id non effici, Platonem non primo loco de bono humano quaesivisse; nam quaecumque ad universi boni notionem quodammodo explicandam disputata sint, ea non alio consilio adduci, nisi ut id, quod hominibus maxime expetendum sit, in clarissima luce ponatur. Similiter in tragoediis, etiamsi deorum voluntas saepe aut ab ipsis aut per interpretes significetur et aeternae illae leges proponantur, quibus mortalium vita regenda sit, primas certe partes non deorum esse sed hominum, ad quorum fata et dirigenda et dijudicanda adducantur omnia, quae de divina voluntate enuntiantur. Insuper primarium illud dialogi argumentum et ab initio colloquii distincte a Socrate significari et iterum sub finem ita definiri, ut nullus dubitationi locus relictus sit. ²³⁾ Quamvis vero haec argumentatio alicui haud improbabilis videatur, nos quidem a Plato-

23) p. 11. 67. Φανέντος ἄλλου τρίτου κρείττονος τούτοιον ἐκατέρου, μνηρὶ γ' αὐ τοῦς ἡδονῆς οἰκειότερον καὶ προσφύεστερον πέφυκεναι νῦν τῆ τοῦ νικῶντος ιδέει.

nis ratione prorsus alienam esse existimamus. Ille enim divina atque humana non ita inter se discernenda esse et separanda censuit, ut et in vita et in tragoedia, quae vitae humanae aliquam imaginem exhibet, vulgo fieri videmus, sed postquam accuratius rerum humanarum divinarumque rationes cognovit atque intellexit, eas aeterno quodam nexu et communionem perpetua contineri, etiam bona illa, ad quae homini enitendum esset, diversa non esse perspexerat ab iis, quae ex summo omnium bonorum fonte non solum in genus humanum, sed in omnem hanc rerum universitatem numquam non redundarent.²⁴⁾ Ubiunque igitur eo tempore, quo jam ad hanc rectiorem cognitionem pervenerat, de bono disserit, ibi nec de Socratico neque de Antisthenis vel Aristippi neque omnino de humano bono cogitat, sed de illo in quo rerum omnium et fontem et finem esse viderat. Quodsi philosophus in Philebo conscribendo nihil egisset, nisi ut de eo dissereret, quod hominibus expetendum fugiendumve esset, evolare quidem ei paulisper licebat in sublimes istas aeterni boni regiones, unde nonnullas divinae lucis scintillas repeteret et ad hominum vitam traderet; maximam vero eamque gravissimam operis partem in his rebus insumere non licebat. Concedendum igitur est, Platonem aut noluisse de humano tantum bono agere, aut in eodem dialogo, in quo justum rerum omnium modum eximie laudat, parum praecepti sui memorem ultra omnem modum in campum ab illo argumento alienum excurrisse et rectam materiae suae distribuendae et dispensandae rationem prorsus neglexisse. Nam si justa disputationis via progressus explicasset, id quod in medio fere colloquio Socrates per aliquod tempus agit, quae et voluptatis et scientiae origo esset ac natura, quae utriusque genera et partes, quae denique et voluptates et doctrinae aliis puriores atque honestiores ideoque maxime expetendae et ita evicisset, neque in voluptate scientiae experti neque in veri cognitione omni voluptate destituta summum bonum esse positum, sed vitam hominum tum demum vere vitalem esse, si ex utraque bene mixta et temperata esset, jam munere suscepto tam bene fuisset perfunctus, ut haud facile quidquam in argumentatione desideraretur. Quaecumque igitur ad hanc ex aliis philosophiae locis addita sunt, et sunt sane satis multa, ea alii majorique fini inservire existimandum est. Quamvis enim non possimus non concedere, magnopere interdum Platonem in gratissimo digressionum atque excursionum lusu sibi placere, attamen neque alibi umquam ita a suprema operis notione, mali artificis instar, discedit, ut non ea quoque, quae a re aliena esse videantur, maxime ad illius aliquam partem explicandam pertineant, neque vero in hoc dialogo eum id sibi indulgisse opinandum est, qui a plurimis aliis severo suo ac stricto et disputandi et dicendi genere plurimum differt. Illis vero Platonis verbis, quibus indicari videtur, circa quaestionem de voluptate ac scientia totum versari colloquium, non impellimur, ut in iis universum argumentum exhaustum quasi esse putemus; neque enim nos fugit, eum iis quaestionibus, quas ab initio colloquiorum proponere soleat, quasi scalis saepe uti,

24) Bonum humanum ab aeterno ac divino omnino a Platone non separari recte viderunt et C. F. Hermannus in dissertatione de idea boni, 1833, p. 5. et Trendelenburgius (cf. n. 16.) „Hoc igitur omnino Platoni proprium est, ut rerum singularium cum universo nexum et consensum spectet; nihil Platoni solitarium, nihil adeo minimum est, ut non altius quid sapiat et divinam universi naturam quasi speculi imaginem repraesentet.“

per quas ad majora usque sublimioraque adscendat cognoscenda, neque, si quis in his supremam dialogorum notionem ponat, eum scriptoris sententiam semper perspexisse. Quis enim hodie in Gorgia vel Phaedro de recto tantum artis oratoriae usu, in libris de republica nihil nisi de civitate recte instituenda atque administranda, in Sophista unice de definitione sophistarum agi existimet, quamvis ab hisce rebus disputationem suam exordiantur colloquentes? Sed quid plura? Nonne ipsius Platonis testimonium habemus, quid in dialogo spectaverit? Postquam enim singulas summi boni partes descripsit, illam justi modi naturam, cui primum in temperamento suo locum adsignat, in hac rerum universitate ubique menti magis quam voluptati conjunctam ac propriam videri affirmat;²⁵⁾ quo dicto omnino testatur, se non id solum quaerere, quod in vita mortalium, sed quod in universo mundo optimum sit. Et quamquam summum bonum una notione comprehendi non posse recte intellexerat, tribus certe illis notionibus, in quibus omnem boni, quod homines cognoscere possint, vim ac virtutem esse viderat, pulchritudine, convenientia, (*συμμετοίᾳ*) veritate, in unam quasi naturam conjunctis bonum aeternum atque absolutum quodammodo definire conatus est. ²⁶⁾ Cognoverat igitur bonum illud divinum, unde singula quaeque bona orientur, non ita esse arcanum atque absconditum, ut nec manifestum omnino ex parte aliqua fieri neque sui aliquid cum rerum omnium hominumque natura communicare posset;²⁷⁾ tantum scilicet a nimia ista recentiorum quorundam philosophorum modestia aberat, qui omne de rebus divinis iudicium cohiberi jubebant.

Nos igitur notionem boni divinitus et cum omnibus, quae sunt in mundo, communicati et finem ac modum imponentis infinitae quum omnium rerum tum affectuum cupiditatumque animi humani varietati summam quasi ac cardinem dialogi esse putamus, unde omnia aptissime videmus nexa. Cum ea quomodo omnes disputationis partes egregie convenient ad eamque explicationem singulae aliquid conferant, mox pluribus ostendetur. Nunc id unum addimus, tunc demum, si hunc operi finem, hanc rationem posueris, nihil in eo otiosum et a proposito alienum videri. Neque in hac definitione novas illas amplissimasque notiones neglectas esse censeo, quibus primum in hoc dialogo usus est Plato, ut summum et rebus omnibus finem et generi humano bonum ostenderet. Nam novum sane est, quod boni naturam maxime in modo ac mensura ponit, sine quibus neque pulchrum quidquam neque verum vel justum esse potest; novum, quod et res omnes vult ex finitis infinitisque constare et hoc ipsum contrariorum temperamentum vi et causa quadam su-

25) p. 65. μετὰ τοῦτ' ἐπισκευόμεθα, εἰδὲ ἡδονῇ εἶτε τῷ νόῳ προσφιλέστερον καὶ οἰκειότερον ἐν τῷ παντὶ ξυνοίστηεν. Quod si quis obloquatur, τὸ πᾶν hic non omnem rerum universitatem, sed totum illud significare, quod ex humani boni partibus mixtum sit, ei respondemus, etiam in proximis notionem modi non ad bona humana tantum adhiberi, sed ad omne mixtorum genus. *καίτερον καὶ τῆς συμμέτρου φύσεως μὴ τυχοῦσα ἤτισοῦν καὶ ὁπωσοῦν ξύγκρασις πᾶσα ἐξ ἀνάγκης ἀλόλλυσι τὰ τε κεραινόμενα καὶ πρῶτον ἐαυτήν.* Accedit, quod, si de universo mixto ageretur, ἐν αὐτῇ (τῇ συμμίξει) dicendum fuit.

26) p. 65.

27) Non erat igitur, quod Baumgarten — Crusius ita ab abstrusa illa, quam dicit, et obscura summi boni cum rebus mundanis *κοινωνία* et *μεθῆξει* abhorreret; (p. 16.) nam vere Platonica est illa communionis divinarum et humanorum notio.

periore effici, unde omnia omnibus bona oriuntur; novum, quod duram voluptatis rationisque pugnam, quam in Gorgia descriperat, non vult diversam esse ab illa finiti atque infiniti oppositione, quae in omni rerum natura observetur, rectum vero voluptatem cum scientia miscendi modum et perfectam, quae hoc modo efficiatur, et virtutem et felicitatem ad illum finiti atque infiniti in omnibus nexum revocat; novum, quod in hoc nexu ad certas leges justamque rationem moderando pulchritudinis notionem ponit, quae boni absoluti et imago sit et quasi interpres; novum denique, quod, uti ipse mundus neque infinitis totus nec finitis sed mixtis utrisque constet, ita ne scientiam quidem, cui maximam saepe dignitatem attribuerat, ad perfectam beatamque vitam sufficere dicit, nisi voluptatis aliquid admixtum esset. Quarum sententiarum quomodo initia quidem ex Pythagoreorum doctrina recepta sint, sed partim ipso Platonis ingenio purgata, exulta, perfecta, partim ex aliis aliorum philosophorum placitis aucta et emendata, in sequentibus demonstrabitur. Namque ut in Parmenide ac Sophista principia philosophiae Eleaticae minus refutari quam comprobari et explicari videntur, hac ipsa vero explicatione ea, quae in iis minus recte vel perspicue dicta fuerunt, corriguntur, sic in Philebo id potissimum consilium Plato persecutus est, ut vera quidem illa, quae satis multa in Pythagoreorum dictis esse cognoverat, et probaret et iis ad suam doctrinam vel augendam vel confirmandam uteretur, falsa vero et quomodo corrigenda essent ostenderet et ipse corrigeret, id quod jam in Politico²⁸⁾ et Phaedone²⁹⁾ ex parte aliqua facere coeperat.

Caput II.

De Philebi compositione.

Disputationem suam Socrates egregie cum mundo vel ordine quodam comparat, qui quamvis ipse corporis expers in corpus pulchre animatum dominetur.³⁰⁾ Quod quamquam de rebus

28) Mihi quidem in illo Politico loco, (p. 284—85.) quo disputans contra eos, qui quum omnia tum virtutem numeris mensurisque confici putent, vulgari huic metiendi arti, quae tota circa numeros ac spatia versetur, excelsiorem illam opponit, quae homines justum ac decorum et definire et eligere rectumque inter contraria modum tenere doceat, Pythagoreos (quos hic, uti Gorg. p. 493. non sine irrisione aliqua *κομψοὺς ἄνδρας* nominat) tangere videtur, quos numeris omnia composuisse satis constat. Quamvis igitur ex Pythagoreorum doctrina passim ibi nonnulla receperit, minime tamen concedimus Stallbaum, (Prolegg. ad Polit. in Plat. opp. IX, I. p. 35. sqq. totum illum dialogum sapientiae Pythagoricae plenum esse; cf. prolegg. nostra vol. III, p. 605. sqq.)

29) Ex Pythagoreorum sane rivulis dictum istud emanavit, quod a Simmia Philolai sectatore in Phaedone (p. 91—95.) defensum Socrates sagacissime refutat, animam non per se esse aliquid, sed partium corporis aliquem concentum, (*ἀρμονίαν*) quam ineptam opinionem secundum Platonem etiam Aristoteles (de anima I, 4.) acerrime exagitat. Quum vero nihil sub luna novi fieri soleat, non admodum miramur, puerilem illam sapientiam nuper a quibusdam, qui se naturae exploratores jactant, et revocatam esse et talibus, qui, quum res ipsae eos semper fugiant, verba ac nomina aucupantur, facili opera venditam.

30) p. 64. *ἐμοὶ μὲν γὰρ καθ'απερὲ κόσμος τις ἀσώματος ἄρξων καλῶς ἐμψύχου σώματος ὁ νῦν λόγος*

magis atque argumentis, quam de dialogi artificio ac compositione dictum est, de hac tamen idem omnino censendum videtur. Nam corpus quidem dialogi, ut comparationem illam persequamur, ornatu suo et pulchritudine minime carere consentient facile omnes, qui eum et legerunt aliquando et recte intellexerunt; quamquam haec ipsa pulchritudo minus dulcis cujusdam et venustae, quam severae austeraeque Musae videtur esse opus. Ut vero corpora pulchra non dicimus, nisi cuncta eorum membra, dum mentis iis insitae vel divinae vel humanae imperio unice parent, ad unum finem conspirent unaque communi lege contineantur, sic in universo opere notionem illam primariam, quam modo proposuimus, mentis instar ita in omnes ejus partes videmus dominantem, ut nihil non ad eam illustrandam accommodatum sit et comparatum. Namque et personarum, quae colloquii partes agunt, delectus, et ornatus operis atque apparatus, quamvis parce et modice adhibitus sit, et partium distributio mutuusque nexus, et dicendi denique disputandique genus hic, ut in aliis omnibus Platonicis dialogis, summam illam rationem et sequuntur et ubique ostendunt, probant, illustrent. Quapropter ut boni poëtae argumentorum, quae tractanda deligunt, varietatem maxima formarum varietate aequant atque expriment, ita ut, quamvis siut iidem, semper novi esse videantur, sic divinae Platonis ars diversis rebus et diversa semper dicendi genera adhibet et partium diversas rationes et distributiones accommodat. Primum vero ut poëtae optimi scenici non alias inducere solent personas, nisi quae et aliquam supremae rationis, quam in componenda fabula secuti sunt, partem expriment et ad actionem eam, ex qua singula quaeque in ea pendent, adjuvandum et promovendam aliquid conferant, ut tempora denique et loca actionibus deligunt opportuna, sic non minoris profecto aestimanda est Platonis in his omnibus rebus ars ac sapientia. Nam summa semper diligentia pro consilio suo homines deligit, quibus colloquiorum partes attribuat et quot qualesque esse debeant recte constituit, tum etiam maxime accommodate sermonibus tempora sua et loca ponit. Quae omnia quomodo in Philebo instituerit et cur hic diversum a plerisque aliis dialogis consilium secutus sit, jam paucis exponamus.

Ut Plato in plerisque dialogis, etiam ubi majorem colloquentium numerum inducit, tris eorum deligit, qui gravissimas disputationis partes peragant,³¹⁾ sic in quibusdam, quorum compositio est simplicior, totum colloquium inter tris distribuit. Id quod semper sapienti consilio ita eum facere videmus, ut aut duo diversa ratione contra Socratem disputent aut unus eorum magis ad philosophum inclinet et medium quasi inter hunc atque tertium illum, qui ab eo longissime distat, locum teneat. Hoc quum in Charmide, Cratylo, Theaeteto inveniamus, ubi viris multum a Socrate diversis Critiae, Cratylo, Theodoro juvenes et veritatis maxime curiosi et ipsius Socratis studio impulsi apponuntur Charmides, Hermogenes, Theaetetus, illud et in Menone videmus, quo

ἀπειροβάθαι γαίηται. Acumen, quod est in vocabulo *ζόσμος*, quippe quo modo mundus ipse vel ordo quivis rerum mundo quodammodo similis, modo ornatus, modo imperium, quo et exercitus continentur et civitates, significetur, nec latina lingua nec nostra satis assequi possunt.

31) Sic in Phaedone Socrates cum Simmia et Cebete, in libris de republica cum Glaucone et Thrasymacho amplissimas disputationis partes absolvit.

in dialogo et juvenis iste Thessalus et Anytus doctrinam summi philosophi aut non intelligunt aut intellectam adspernantur, et quodammodo in Philebo observamus, ita quidem, ut haec ratio paullo propius ad alteram accedere videatur. Hic enim magna circumsedente juvenum corona³²⁾ duo juvenes eidem Hedonicorum, quos dicunt, doctrinae addicti Aristippi ejusque sectatorum opinionem acriter defendunt, voluptatem summum esse bonum, quae opinio, si qua alia, Socraticae virtutis definitioni repugnabat. Sed quamquam hic dialogus non aequae atque illi descriptione morum ad vivum expressa excellit, attamen dissimillimae utriusque juvenis naturae non sine arte atque elegantia adumbrantur magis quam depinguntur. Nam Philebus, cujus nihil nisi nomen novimus,³³⁾ juvenis est non solum pulcher,³⁴⁾ sed, ut voluptatis cultori convenit, mollis ac delicati ingenii, ita ut, quum disputando scilicet defessus colloquii partes suas Protarcho paullisper tradiderit, eas numquam ipse recipiat, sed tum demum paucis verbis sermones interpellat, quum aut longius a proposita de bono quaestione, ultra quam nihil aliud ipse postulat, disputatio aberrasse et Socrates ex ambagibus ad rectam viam revocandus esse videatur,³⁵⁾ aut nimis philosophum vel mentem laudare vel voluptatem contemnere putet.³⁶⁾ Tam pertinax enim est voluptatis sectator, ut deam suam dicere et sancto Veneris nomine nominare non dubitet.^{37a)} Simulatque vero opinionem suam argumentis a Socrate allatis infringi sensit, veri impatiens a colloquio omnino recedit, id quod identidem Protarchus eum facere jusserat, ne aut exclamando aut nequicquam obloquendo disputationem conturbaret.^{37b)} Quam alienus a philosophia sit, ipse ostendit eo loco, ubi lubenter concedit, voluptatem et gradu et multitudine esse infinitam, quum, nisi infinita esset, non omne illa bonum contineret,³⁸⁾ parum scilicet de vera infiniti natura edoctus. Ceterum reliquis juvenibus, quos magistri instar liberos suos nominat,³⁹⁾ et aetate paullo provecior esse videtur, ita ut etiam, quod feliciter conjecit ex Socratis dictis Stallbaumus, Protarchi exstiterit amator,⁴⁰⁾ et aliquam apud eos auctoritatem habere, ut solent, qui pertinacius aliis sententias suas quamvis falsas defendunt. Quod si quis miretur, quod ab homine, cujus tam exiguae sint partes, non a Protarcho dialogus nomen invenerit, causa hujus rei fuisse videtur, quod in causa suscepta ille multo constantior Socrati adversarius fuit Protarcho. Hic enim, filius Calliae, qui num dives ille sophistarum amicus atque hospes

32) p. 16.

33) Si quis sctum Philebi nomen putare velit, quo pulchritudinis cupiditas quodammodo significetur, ego admodum dubito, num umquam Plato nomina finxerit; namque ubi personas ipsas fingit, ne nomina quidem iis attribuit, ut et Eleatico in sophista et politico et Atheniensi in libris de legibus hospiti.

34) p. 11.

35) p. 18.

36) p. 22. 25.

37a) p. 12. 26.

37b) p. 12. 15. *Φιλέβον κράτιστον μὴ κινεῖν εὖ κείμενον*, de quo proverbio cfr. Stallbaum ad h. l.

38) p. 27. *οὐ γὰρ ἂν ἡδονὴ πᾶν ἀγαθὸν ἦν, εἰ μὴ ἀπειρον ἐτύγγανε περικῶς καὶ πλήθει καὶ τῷ μᾶλλον.*

39) p. 16. Quamobrem Protarchum jocosae appellat Socrates: *ὦ παῖ ἐκείνου τὰνδρός.* (p. 36.)

40) p. 53.

ex Protagora satis notus fuerit, non definimus,⁴¹⁾ quamquam et ipse Aristippi doctrinam defende-
rat et rhetoricam Gorgiae artem ut omnium artium dominam ac reginam eximie admiratur,⁴²⁾ mi-
nus tamen mollis amico non, ut ille, seria et subtiliora reformidat, sed lubenter Socrati et aures
et animum praebet. Cujus acumen et artificium dialecticum initio quidem nondum intelligit, adeo
contra eum nunc Protagorae,⁴³⁾ nunc eorum, qui eristici vocabantur,⁴⁴⁾ more disputare conatur,
et, si quid novi atque inauditi ex illius ore audiit, facile animo confunditur et perturbatur,⁴⁵⁾ hac
ipsa tamen confusione et dubitatione, ut saepe contigit Socratis auditoribus, ad rectiorem cognitio-
nem excitatur et praeparatur. In ipso enim colloquio crescit animo et fit veri capacior, ita ut
interdum ultro non sine acumine afferat, quae maxime ad rem pertinere videantur⁴⁶⁾ et po-
stremo Socratis consilium et sententias, priusquam ille enuntiaverit, facile et praecipiat et ipse sa-
tis recte explicet.⁴⁷⁾ Sic igitur, quamquam nondum omnem in fine dubitationem de summo bono
deposuisse videtur,⁴⁸⁾ Aristippi tamen castra deseruit, in quibus Philebus, divinis summi philoso-
phi verbis nihil permotus, constantissime commoratur. Ipsum vero Socratem, etsi imaginem ejus
multo minus vivide descripsit atque expressit, quam in Phaedro, convivio, Phaedone, quos dialo-
gos non multos ante Philebum conscriptos putamus, eum tamen similiter atque in illis inducit sen-
tentias Platonicas proprio plerumque suo colloquendi et disputandi genere exponentem. Nam in
multis omnino rebus verum agnoscimus Socratem. Videmus enim in eo pietatem illam, qua, dum
a diis omnia bona repetit,⁴⁹⁾ vel sancto quodam de rebus divinis horrore motus vel quod purius
et rectius de iis quam vulgus hominum cogitabat, deorum nomina nominare plerumque veretur;⁵⁰⁾

41) Uno loco filius Calliae nominatur, (p. 19.) qui si vere nobilissimus ille civis fuit, filius, voluptatis quidem defensor, sed sciendi cupidissimus et ad philosophiam propensus, haud sane patri erat dissimilis.

42) p. 85.

43) Quod Protarchus (p. 12) voluptatem a voluptate diversam esse negat nec varia ejus genera statuit, hac quidem in re minus Megaricos, ut vult Stallbaumus, sed Aristippi scholam sequitur, quae nihil voluptatem a voluptate differre jactabat. (D. L. 2, 87. *μη διαφέρειν τι ἡδονὴν ἡδονῆς μηδὲ ἡδιόν τι εἶναι.*)

44) Eristicorum sane, qui a Zenone Eleatico motus ac multitudinis adversario originem ducebant, pueriles istae erant artes hic a Protarcho et Socrate memoratae, (p. 14.) quod idem et unum et multa esse dicebant et propter diversas ad diversa ejusdem rei relationes et quia unum corpus multis constaret partibus; cfr. Parmen. p. 129.

45) Haec est illa ἀροπία et ἀρασία, in quam se conjectum esse confitetur p. 20. 21. 25.

46) Huc maxime pertinet, quod quatuor principiis rerum quintum addendum esse sagacissime vidit, quo res omnes dirimerentur et discernerentur, (p. 23) quod cur hic Socrates non persequatur infra exponetur.

47) Plus semel sub finem (ut p. 65. et verum et decorum saepe a voluptate abesse intelligit) continuo sermone recta profert.

48) Quam dubitationem ultimis verbis ita exprimit, ut colloqui continuationem postulet, eam circa quaestionem de necessariae ad vitam voluptatis usu et dignitate maxime versari facile intelligitur.

49) Pietatem eandem, qua motus Socrates et omnium rerum originem a suprema sapientissimaque mente repetit, eosque, qui Democriti placita secuti omnia coeco quodam casu conflata esse dicitabant, graviter reprehendit, (p. 28) et ea tantum bona nominat, quae diis grata sint, (p. 40) aureis illis apud Xenophontem de rebus divinis dictis (memorab. I, 4.) similissime enuntiat.

50) p. 12. In obtestationibus eum hac religione pulsum pro diis modo canem, Aegyptiorum deum, (Gorg. p. 482) modo alia posuisse satis notum est.

delectamur haud raro gratissimo lusu, quo jocosa et ludicra seriis adspersit⁵¹⁾ et eorum, quibuscum colloquitur, errores facetissime deridet;⁵²⁾ audimus hominem vere popularem, qui saepe vel proverbii vel comparationibus orationem suam suaviter exornat,⁵³⁾ qui exempla sua a rebus vulgaribus plerumque et quasi in trivio positae desumit, qui modo nos ad opifices eorumque negotia deducit,⁵⁴⁾ modo ad vilia adeo ac turpia describenda descendit.⁵⁵⁾ Neque illud a Socratis ipsius mente ac ratione alienum est, quod naturae scientiam justo magis contemnit,⁵⁶⁾ quamquam, quod dicit, eam non in rebus aeternis et constantibus, sed in ortis atque interituris versari, Platonice magis est quam Socraticum. Maxime vero in illis eum agnosceremus, quae et de divinae curae ac providentiae signis in universo mundo manifestis et de mentis humanae cum suprema mente omnem rerum universitatem permeante nexu disputat, nisi hic quoque ex Pythagoreorum atque Anaxagorae doctrina aliqua accessissent.⁵⁷⁾ Nihilominus hic, ut in aliis ejusdem temporis dialogis, multo plura et in rebus et in dicendi genere inveniuntur, quae cum Socratis ipsius ratione minus conveniant. Huc jam istud pertinet, quod, ubicunque ille novas easque gravissimas enuntiat sententias, eas ab ipsis diis vaticinio quodam acceptas refert,⁵⁸⁾ qua arte Platonem haud raro usum esse videmus, ut ea, quae a Socratis ingenio aliena invenisset ipse, significaret.⁵⁹⁾ Ut vero omittamus accuratissimam universae Graecorum philosophiae notitiam, quae Socrati hic attribuitur, quamquam ille ne voluerat quidem eam sibi comparare, id certe maxime ab ejus

- 51) Istud *σεμνύνειν ἐν τῷ παιζειν*, quod Socrates p. 28. sibi vindicat, vere est Socraticum; cf. p. 30. *ἀνάπαιλα τῆς σπουδῆς γίγνεται ἐνίοτε ἢ παιδία*, quae verba quum vocabulum proxime praecedens *γενούσσης*, ludibrii causa contra omnes etymologiae leges, scilicet ut notiones *τοῦ γένους* et *τοῦ νοῦ* uno verbo conjungerentur, formatum tangere videantur, eo minus monstrum illud a Schleiermacherso sollicitandum erat.
- 52) Sic facetissime ipse Aristippus, quum voluptatem motum dixerit, opinionem suam, bonum esse voluptatem, quodammodo irridere dicitur p. 54.
- 53) Cf. quae infra de orationis genere afferentur.
- 54) p. 55. 56 Hunc ejus morem acerbe Critias, (Xen. memorab. I, 2, 37) jocosae Atcibiades (conviv. p. 221.) derident.
- 55) Ut in scabie describenda, (p. 46.) qua eadem comparatione, ut voluptatem foedam et cum dolore junctam significet, in Gorgia utitur p. 40.
- 56) p. 59. cf. Xen. memorab. I, 1, 11. Socrates ipse rejiciebat naturae scientiam, quia ad vitae utilitatem nihil fere eam conferre putabat.
- 57) Quae Xen. memorab. I, 4. de divina providentia disputantur ita, ut nostrae mentis cum divina cognatio egregie laudetur, (cf. IV, 3, 14.) ea simillimis verbis hic (p. 29, 40) exponuntur, quamquam, quae de mente suprema omnem rerum naturam permeante afferuntur, Anaxagorae, quae de principio summo finita atque infinita recte miscente et temperante, Pythagoreorum doctrinam sapient.
- 58) Sic quod in summo bono componendo tertium vult esse mentem et rationem, divinationi attribuit (p. 66) et maxime hic, ut in Phaedro, laudat dicta, quae philosopha quaedam musa sanctis ejus vatibus inspiraverit. (p. 67. cf. p. 20.)
- 59) Bene F. Susemihl in recensione introductionum mearum Platoniarum Klotzii annalibus (vol. 57. fasc. 4. p. 417—437) inserta observavit, Socratem apud Platonem tum maxime se a vatibus aliquid accepisse dicere, si talia, quae a Socratica doctrina aliena vel ultra eam sita sint, proferat, id quod et Phaedri effatus plurimis et fabula Diotimae in convivio relata et loco Menonis de animae per infera migratione (p. 81.) comprobatur.

consilio abhorret, quod, quum ipse scientiam et summum semper bonum dixisset et in ea ipsam virtutem posuisset,⁶⁰⁾ hic evincit, scientia sola homines non esse posse felices, nisi etiam voluptatis aliquid accedat. Non magis Socraticum hoc est, quod omissa saepe obstetricia ista arte, quam sibi propriam esse et dictitabat et ostendebat, quasi impatiens colloquii tum continuo sermone multa auditores et docet et usque ad finem ea perducit, tum audientium responsa ne exspectat quidem, sed ultro quasi secum ipse disputans animo praecipit, quo celerius in disserendo pergere possit. Haec omnia si comprehendimus, inter tris dialogi personas tris illos de summo bono cogitandi sentiendique modos, qui maxime inter se diversi vulgo inveniuntur, optime esse distributos videmus. Nam recta boni cognitio justumque temperamentum quum sit Socratis ejusque divinae sapientiae, Philebi exemplo voluptarii isti homines notantur, quorum numerus maximus et tunc erat et nunc est, qui sensibus affectibusque suis dediti neque verum quidquam habent, nisi quod sensu possint percipere, neque bonum, nisi quod ipsorum sensibus placeat. Inter utrumque positus Protarchus hominis est exemplum ad meliora auspice rectiore doctrina enitentis, sed nondum ita de summo bono edocti, ut externis omnibus bonis spretis unice id appetat, quod et veram solum secum fert felicitatem et mortales ad deorum similitudinem extollit. Versatur igitur in lato opinionis modo recta modo falsa persequentis campo; melior vero Philebo jam inde videtur, quod artem oratoriam, ut quae non auribus tantum blandiatur, sed etiam animum capiat, regat, teneat, maximi aestimat, quamobrem civilis sane, quam Plato dicit, virtutis satis capax habendus est.⁶¹⁾

Omnino vero quum hic dialogus non solum grato ornatu a locorum hominumque descriptione repetito, sed etiam vivida illa actione, cujus vim et progressum in plerisque Platonis operibus et in animis disputantium varie affectis et haud raro prorsus mutatis et in gestibus motibusque corporum cernimus, maxime careat, colloquii species quidem servata, ipsum vero genus tantum non omissum esse videtur; qua in re nulli sane libro similior est quam Timaeo, quamquam non ita prorsus, ut hunc, Philebum omni morum variorumque affectuum descriptione destitutum esse modo vidimus. Locus quidem, in quo res agitur, hic non magis indicatus est, quam in sophista et politico;⁶²⁾ conjicias vero, fuisse palaestram, in quam ad Socratem audiendum multi, ut solebant, juvenes discendi cupidi confluerint, eum non dimissuri, priusquam quaestionem propositam ad aliquem finem perduxerit.⁶³⁾ Neque certius de tempore constat, quo colloquium habitum fingatur, quum neque ipsi illi duo juvenes satis noti sint, neque unquam, qua in rerum condicione vixerint, memoretur. Omnino vero magis hic Platonem ad discipulos suos circa ipsum congregatos in

60) Memorab. III, 9, 4. Aristot. eth. Nicom. VII, 3, eth. Eudem. I, 5.

61) Non male Olympiodorus: ὁ μὲν Σωκράτης ἔστηκε κατὰ τὸ ἐπιστημονικὸν τε καὶ διανοητικὸν, ὁ δὲ Πρωταρχος κατὰ τὸ δοξαστικὸν, ὁ δὲ Φίληβος κατὰ τὸ ζωῶδες. (p. 239. St.)

62) Possis quidem putare, hos duos dialogos, quum continent Theaetetum, in eadem, qua hic, palaestra habitos fingi; at sedulo a talibus rebus describendis in iis abstinuit Plato.

63) p. 19.

Academiae hortulis verba facientem, quam Socratem cum amicis disserentem nobis videtur audire. Quae quum ita sint, hoc quidem Schleiermacherus speciosius quam verius videtur judicasse, quod dicit, paullo negligentius in hoc opere elaborasse Platonem et, quamvis de voluptate dicentem, eum injucundo quodam molestiae sensu ita videri tangi ac premi, ut Socratem suum induxerit nihil fere magis concupiscentem, quam ut tandem aliquando dimitteretur. Neque enim negligenter, sed, ut solet, diligenter admodum certoque consilio orationis luminibus et ornatu illo, quem alibi larga distribuit manu, hic iisdem fere rationibus ductus parcus usus est, propter quas in sophista et politico simillimum dicendi et disputandi genus delegerat. Nam quum in Philebo non minus, quam in illis, ars exerceatur dialectica, quamvis ad alium quasi agrum traducta, quidquid disputationis vel severum purumque tenorem turbare vel progressum interrumpere posset, remotum esse voluit. Accedit quod in dialogo, ubi et de summo bono disputandum esset et pura ac justa voluptas a falsa atque impura discernenda, nullum orationis genus argumento aptius erat, quam sobrium illud et severum omnique nudum ornatum. Nam si quis putaverit, eum hic non minus, quam in Timaeo et in libris de legibus, suam ambagium illarum, per quas in colloquiis circumducamur saepe, impatientiam indicasse et specie ac forma dialogi servata propriam ejus artem consulto neglexisse, quia eam ad subtiliorem philosophiae doctrinam non sufficere intellexerit, eum recordari velimus, in libris de republica, quos proxime post Philebum scriptos esse infra demonstrabimus, et omnem illam ornatum magnificentiam ac varietatem, quam hic desideramus, et actionem vigoris atque affectuum plenam inveniri, unde satis apparet, eo quidem tempore colloquiorum componendorum necessitatem, quam scilicet ipse sibi imposuit, nondum admodum aegre eum tulisse.

Jam igitur videamus, quot quibusque partibus constet dialogus et quam apte ad supremam ejus notionem explicandam dispositae sint. At quaerat fortasse aliquis, quo jure a nobis laudetur artificiosa operis compositio, in quo ne illud quidem, quod ipse Plato praeceperit, ut nec initio nec fine oratio careat, ⁶⁴⁾ recte observatum sit? Nam neque ab initio disputatio illa Philebi et Socratis, num voluptas an scientia praeferenda sit, videtur omittenda fuisse, praesertim quum ad eam saepius in sermonibus colloquentium revocemur, neque prorsus absolutum et perfectum est colloquium, quum et Socrates ipse Protarcho pollicitus sit, se crastino die de singulis voluptatibus aliqua esse additurum, et in fine iterum iterumque ab eo moneatur, ut promissis suis stare velit. ⁶⁵⁾ Quapropter quum dialogus mediae in trilogia quadam tragica tragoediae, quam utrimque ad actionem et inchoandam et absolvendam duae ejusdem argumenti fabulae cingunt, haud dissimilis esse videatur, facile eo adducamur, ut aut cum Patricio ⁶⁶⁾ alios sive duos sive plures dia-

64) in Phaedro p. 264.

65) p. 50. 67. In ultimis verbis C. F. Hermannus recte ex codicibus haud contemnendis ἀπερῆς restituit pro ἀπαρῆς, quod quamquam defendit Stallbaumus, vix tamen ita dici potuit, Socrates si Protarcho morigerari nollet, sed aliquid certe hic respondere debebat, ne legentes colloquium non finitum putarent.

66) Franc. Patricii discussiones Peripateticae, p. 338. cfr. Stallb. prolegg. p. 10.

logos, in quibus eadem materies tractata sit, a Platone vere scriptos opinemur, temporum vero injuria interiisse, aut cum Astio putemus, eum cogitasse quidem de iis conscribendis, sed nescio quo casu impeditum captum consilium omisisse, subita vero et tumultuaria quadam opera primas horum omnium dialogorum lineas descripsisse, diligentius scilicet curis secundis explendas et perpoliendas; quam ob causam etiam hunc, qui superesset, librum omni ornatu ita carere, ut rudi indigestaeque moli similis videretur, Astius censebat. At ut mittamus vanam istam de Philebo non satis diligenter elaborato opinionem, quam supra satis jam a nobis refutatam existimamus, quis tandem Platonem crediderit poëtis tragicis ineptius egisse, quorum nemo facile in trilogiis componendis ab ea, quae media esse debebat, conscribenda atque edenda initium faciat? nam non lineas tantum disputationis, sed ipsam disputationem in eo exhiberi etiam illi vix negabunt, qui justo minorem in eo artem operamque positam esse putant. Neque vero similis est veri, dialogos gravissimi argumenti et cum Philebo proxime conjunctos, quum Platonis libris tantum non omnibus fatorum pepercerit benignitas, ita deperiisse, ut eorum ne Neoplatonici quidem aliquam haberint notitiam. Qui ipsi jam rectius de hac re judicaverunt; nam ut frigidam et vanam eorum sapientiam omittamus, qui dialogum imitari quasi somniabant supremum illud bonum, quod et ipsum infinitum esset et initio aequae ac fine careret,⁶⁷⁾ multo tamen minus Olympiodori sententia displicet, qui colloquium ab utraque parte non prorsus perfectum esse putat, ut indicetur, humana bona non esse summa, sed ultra ea esse multo augustiora, in quibus humanorum et initium quaerendum sit et finis.⁶⁸⁾ Cui rationi quamquam aliquid lusus istius admixtum est, cui indulgentes Platonici saepe non proximas rerum causas indagant, sed in omnibus arcanae cujusdam sapientiae signa rerumque divinarum vestigia odorantur, hoc tamen recte intellexerat Olympiodorus, a Platone eas disputationes, quae hic et initio et sub finem indicatae essent, bono et recto consilio et omissas esse et ostentatas, quo magis inde eluceret, philosophum summum hujus dialogi finem neque in voluptatis et scientiae dignitate examinanda, de qua inter Philebum et Socratem jam antea audimus disceptatum fuisse, neque in statuendo recto singularum voluptatum, quae ad vitam necessariae essent, usu, id quod in fine Protarchus postulat, sed in bonorum divinorum humanorumque communione posuisse.⁶⁹⁾ Quum igitur cognoverimus, nullam operi partem ad perfectionem deesse, eo magis nobis et admirari licet et explicare partium rationem maxime cum summo ejus fine convenientem. Nam egregio artificio, ut in omnibus Platonis libris, sic hic quoque partes inter se et dispositae sunt et interdum implicatae,⁷⁰⁾ ita ut mirifice alia aliam adjuvet atque extollat, univer-

67) Olympiod., ap. Stallb. p. 238. Quis auctor hujus opinionis fuerit, non indicatur.

68) Cf. I. 1. Ceterum etiam hic Olympiodorus se Damascium sequi profitetur.

69) Idem fere Stallbaumi de hac re est judicium, (p. 9.) quamquam, si nos, ut ille, in summo bono humano explicando dialogi finem positum esse censemus, haud ita facile ferremus, promissam de singulis voluptatibus disputationem non additam esse.

70) Socherus, qui de arte in dialogo a scriptore collocata Astio et Schfeiermachero multo rectius judicat, tortuosam quidem in eo disputationis viam esse concedit, sed in his ipsis flexi itineris ambagibus ejus pulchritudinis magnam partem inesse censet, [p. 297.]

sae vero ad supremam notionem egregie conspirent illustrandam. Qua in re haud dissimilem antiquis tragoediis rationem in iis observamus; nam ut illis sensim et personarum affectus atque actiones purgari solent et signa divinae providentiae, quae res mortalium ad exitum actionibus eorum dignum perducit, clarius usque ex tenebris emergunt, ita in dialogis Platonicis per singulas partes ut per gradus ad finem operi propositum tendimus, ut ipsò disputationis decursu notio illa suprema, in qua versatur illustranda, primum errorum quasi sordibus purgetur, tum praeparetur, confirmetur, ex diversis locis ostendatur, denique in clarissima luce posita pura et perfecta appareat.

Illi vero, qui quot et quae Philebi partes discernendae essent inquisiverunt, tris fere esse consentiunt. Namque Olympiodorus in prima parte et quaestiones proponi, de quibus disputandum sit, et rationes afferri dicit, quibus solvi possint, eaque in re Socratem et syllogismis maxime et divisionibus uti, tum in altera rectiore quasi itinere progredientem demonstrare, mixtam voluptate et scientia vitam optimam esse, in ultima denique rem prorsus confici et similibus, ut in prima, argumentis evinci. Perspexit igitur, primam dialectice magis disputari, deinde ita ut res, de qua agitur, et ad rerum omnium et ad mortalium naturam referretur, denique iterum dialectice, sed subtilius et accuratius, quaestionem tractari atque absolvi. At neque addidit, quo usque singulae partes pertinerent, neque omnino earum rationem mutuamque nexum recte intellexit. Socherus vero, qui, ut ipsius verbis utar, dialogum parte metaphysica, dialectica, psychologica constare dicit, neque ad demonstrandam sententiam suam quidquam attulit, neque ordinem partium recte constituit, neque denique discrimen aliquod disciplinae metaphysicae et dialecticae, quod apud Platonem certe nullum est, debebat excogitare. Nobis vero non tres, sed, id quod in aliis quoque nonnullis dialogis fieri vidimus, quinque partes discernendae esse videntur. In exordio enim, cujus finis et iterata Socratis de summo bono quaestione et admonitione, qua Protarchum compellat, ut nihil veritate antiquius habeat, satis designatur, (p. 14, c. cap. V. Stallb.) primum in medias res ita rapimur, ut quaestio jam inter Socratem et Philebum agitata omnino relinqui et ampliori disputationi campus patefieri videatur. Simul, ut in tragoediarum prologis haud raro jam primarum partium actores producuntur, quo auditores statim ab initio eorum mores cognoscant, sic nobis tres illae, quae disputationis agunt partes, personae ostenduntur; videmus enim et Philebi pertinaciam, qua deae suae sive voluptati sive Veneri victoriae palmam defert, et Socratis pietatem, qua suam multo celsiorem deam rationem veneratur, et Protarchi animum dubitantem et inter contraria fluctuantem, turpi quidem errore affectum, sed ad meliora recipienda paratum. Ut vero in prologis haud raro instans proximo tempore actionis exitus jam quasi ex longinquo ostenditur, sic jam hic emergit suspicio, neque voluptate neque cognitione summam homini felicitatem parari, sed tertium aliquid utroque majus et melius esse quaerendum. Quod ut inveniri possit, nec voluptatis nec cognitionis notiones simplices habendas esse atque absolutas indicatur, sed varias utramque species continere, ita ut aliae aliis perfectiores sint neque omnes aequo jure expetendae. Ne ve-

71) Olympiod. p. 238. qui etiam refert, Proclum quindecim dialogi capita posuisse.

ro haec disputatio fundamento suo careat, mentio injicitur, posse aliquid et unum simul esse et multa, quod qui negare conentur, eos omnino non audiendos esse. Sic transitus est factus ad partem alteram vel ipsius argumentationis primam, in qua et esse aliquid et voluptate et cognitione melius ac superius et quale illud sit ostenditur quidem, sed subtilius nondum explicatur. Quam disputationis partem continuari videmus usque ad illum locum, quo ad rem accuratius investigandam novis omnino rebus atque artibus opus esse Socrates affirmat. (p. 23, b. cap. X, St.) In ea praecipue infiniti notio ejusque cum uno et multis nexus et explicatur et ad quaestionem propositam quodammodo adhibetur, ita ut duplex sit argumentatio. Primum enim contra illos disputatur, qui vel uni statim infinita opponant, (qui quales sint infra ostendetur) vel nullam omnino rationem secuti ut philosophantes adolescentuli et unum multa et multa unum esse affirmant quidem, sed non possint evincere. Hi omnes jubentur per multitudines notionum et ab uno ad infinita descendere et ab his ad illud adscendere; namque omnes notiones vel ideas in se et unitatem habere et multitudinem, quum generibus singulis variae subjunctae sint species, iisque omnibus et enumeratis et recte cognitis demum infinita aliquo modo posse comprehendere. Sic igitur homines cogitando rebus singulis et numero et natura infinitis, dum ad universas notiones revocent, modum et finem ponere. Neque ab hac sententia isti abhorreere dicuntur, qui et finitis omnia infinitisque mixta esse et numeros medio quasi in loco inter unum atque infinita positos censeant ad eosque omnia in universa rerum natura revocanda. Non esse igitur, quod de infinitis verba faciamus, priusquam universum rerum, quae sint inter unum et infinita, numerum cognoverimus. Quod si quis secus agat et vel multa vel infinita uni ita opponat, ut ab hoc ad illa ne transiri quidem possit, eum eristicum esse, non dialecticum. Sic Plato non solum evicit, quod antea affirmaverat, plura esse et voluptatis et cognitionis genera, sed etiam praeparavit sententiam in tertia parte diligentius persequendam, et in rebus omnibus et in vita humana finita atque infinita mixta esse ita, ut haec ab illis regantur et contineantur. Jam vero, (inde a cap. X.) ut interdum in prima tragoediae parte actio fere ad exitum perducitur, mox vero impedimentis retardatur ejusque progressus rebus, quae ab ea alienae videntur, interrumpitur, sic disputatio hic citato cursu ad finem suum properare videtur; ostenditur enim, nec voluptatem sine cognitione neque hanc sine illa expetendam esse, adeo ne esse quidem posse unam sine altera, eamque ob rem neutri primum praemium decernendum, sed vitam non esse vitalem nisi ex utraque recte mixtam ac temperatam; mixtae igitur vitae palmam esse deferendam. Quodsi philosophus hoc unum egisset, ut ostenderet, quid hominibus optimum esset, jam hic addere debebat, quae voluptates et quarum rerum cognitiones qua lege inter se ad vitam recte feliciterque gerendam miscenda essent; quo facto quaestio tam bene esset soluta, ut nulla fere legentibus relinqueretur dubitatio, quale vitae genus optimum esset habendum. At altius evolat disputatio; nam quum ratio cum voluptate misceri non possit, nisi vis aliqua superior utrique adsit, quae eas coire et commisceri cogat, ad hanc supremam omnium bonorum, quae ex utriusque temperamento oriuntur, causam indagandam colloquentes aggrediuntur, qua in re tertia versatur colloquii pars jam in exitu secundae verbis illis praeparata, quibus Socrates affirmat, mentem summo illi bonorum principio multo sane similiorem videri voluptate. — In tertia igitur parte

Socrates universam rerum naturam contemplatus ubique, ut in vita humana, finita infinitis mixta invenit et copulata, utraque vero suprema mente, quae omnia sapientissime et composuerit et disposuerit, regi et contineri. Sic haec argumentationis pars duobus capitibus absolvitur. Primum enim quatuor illae finiti, infiniti, mixti, causae notiones, quae omnium quasi fundamenta habenda sunt, afferantur, explicantur, ad propositam quaestionem ita adhibentur, ut voluptas ad infiniti, scientia ad finiti, vita optima ex his conjunctis orta ad mixti genus revocetur, mentem denique humanam, quippe quae imperio suo voluptati natura sua infinitae modum et finem imponat, supremae illi causae similem atque affinem esse indicetur. Simul illae notiones, quas Pythagorei in numerorum natura et legibus maxime conspici invenerant, et ad aeternam immobilemque istam Eleaticorum essentiam (quo vocabulo jam Cicero *ὀνόμαζον* reddidit) et ad perpetuum omnium rerum ortum (*γένεσιν*) atque interitum, quem Heraclitei docebant, ita referuntur, ut finitis essentia, ortus atque interitus infinitis attribuantur, utroque vero mixto, id quod non sine superiore aliqua causa procreatrice fieri possit, singula quaeque et gigni ostendatur et servari. (— 28, b. cap. XVI.) Ipsius vero causae procreatricis natura dum in secundo capite exploratur, eam non esse diversam ostenditur a summo bono et a divina mente, quae omnem rerum naturam complexa sapientissime regat atque administret, quae infinita ubique finitis, varietatem unitate coërceat et contineat, quae ad certas fixasque leges et ad justum ordinem omnia revocet, quae denique sui quasi imaginem rebus imprimat pulchritudinem, quam admiramur, ubicunque rerum multarum varietas una iis insita ratione et lege continetur et temperatur. Hujus vero divinae mentis nostram particulam quandam esse indicatur eodem modo quo corporum nostrorum elementa ex illis, quibus haec rerum universitas constat, et gignantur et nutriantur. Satis apparet, hanc partem ibi finiri, ubi Socrates se ad voluptatis et cognitionis et originem et sedem exquirendam transire dicit. (p. 31, b. cap. XVII.) Ceterum, ut saepe in mediis fere dialogis Platonicis disputatio in rerum principiis versatur cognoscendis et ad summum quasi culmen adducitur, unde sensim ad inferiora descendamus, ita haec tertia Philebi pars longe amplissima est et gravissima, ut ex ea cognoscas, quo totum colloquium pertineat. Dum enim et vitam humanam iisdem, quibus mundum universum, legibus regi et mentem hominibus insitam divinae cognatam esse ostenditur, non solum suspicamus, supremum aliquod bonum esse, unde bona omnia oriantur, sed etiam, quale sit illud, divinatione aliqua concipimus et ab hac terrestrium rerum inconstantia paullisper ad coelestia atque aeterna erigimur contemplanda. Id quod jam ipso dicendi genere philosophus significat. Nam vatis instar, qui divina responsa se accepisse profitetur, Socrates primum Pythagoreorum illam de finitis atque infinitis doctrinam ita exponit, ut arcana quaedam et recondita sapientia ab ipsis diis antiquitus cum hominibus communicata esse videatur; tum simili modo Anaxagorae sententiam, omnia una mente et formari et regi, qua adducta supplementur, quae Pythagoricae philosophiae ad rectam summi principii cognitionem deerant, ut jam antiquis hominibus notam ab iisque ad posteros traditione traductam proponit. Ubique vero in hac parte notiones non more Socratico ex audientium animis eliciuntur et procreantur, sed iis jam ut satis notae ac certae traduntur accipiendae. In quarta colloquii parte ex his sublimioribus regionibus, unde rerum omnium ex summo bono origines atque causas aliquantum prospicere licebat, ad vitae

humanae mobilitatem et varietatem revocamus. Namque ut ostendatur, quomodo in vita mortalium infinita finitis temperanda sint, inde ut mixtum illud exoriatur, in quo verum inesse bonum jam antea intellectum est, primum ipsius voluptatis et origo et natura exquiritur, tum demonstratur, veras et falsas, puras atque impuras discernendas esse voluptates et has in infinitum evagari, illas vero, dum imperio rationis parent, sine modoque cohiberi; denique variae scientiae species enumerantur et pro dignitate sua recte aestimantur, quo melius etiam finiti natura cognoscatur. Haec omnia quum praemittenda essent, quo rectius intelligeretur, optimam vitam humanam voluptate cum scientia mixta constitui, hanc partem perductam esse putamus usque ad initium boni ipsius ex illis sui quasi elementis componendi, (— 59, cap. XXXVI.) quo facto disputatio tandem ad finem suum recta via persequendum redit.

Quamquam vero quarta haec colloquii pars, quae maximo ambitu res plurimas gravissimasque complectitur, plerumque in talibus versatur quaestionibus, quae ad humana tantum bona cognoscenda pertinere videntur, multa tamen ei quoque addita videmus, quae nobis illam bonorum divinorum humanorumque communionem ostendant, in qua summam colloquii putamus inesse. Primum enim, ubi de voluptatum origine ac natura agitur, disputatio a corporis affectibus ad animi voluptates ac dolores progreditur, simul vero evincit, et ipsam voluptatem aliquam certe boni similitudinem habere, quippe quae ex restituta recta vivae naturae ratione et convenientia oriatur, et voluptatibus iis, quae animum quodammodo tangant, jam aliquid memoriae, cogitationis, cognitionis admixtum esse, ita ut ne possit quidem a scientia divelli voluptas. (— 39, e. cap. XXIV.) In altera parte primum ostenditur, alias veras purasque, alias falsas et vel impuras omnino vel certe mixtas cum dolore esse voluptates et causae illius discriminis explicantur; tum post falsas atque impuras rectae puraeque describuntur, quae jam proxime ad bonum accedant ejusque partem aliquam habere et possint et debeant, quibus expositis apparet, non magis cognitionem voluptate quam hanc illa carere posse. Ut vero boni oratores adversariorum refutationes iis orationum locis immiscere solent, ubi jam ipsa argumentatio illos quodammodo devicit, sic hic simul et Aristippi sectatores castigantur, qui voluptates neque quidquam inter se differre et aequae bonas, adeo summum bonum esse opinabantur, et Antisthenici, qui omnem rejiciebant atque aspernabantur voluptatem, nihil scilicet reputantes, se postulare, quae naturae humanae omnino repugnarent, quamvis aliqua ex parte splendide laudati, sagacissime refutantur. (— 55, b. cap. XXXIV.) In tertia denique parte altera eaque amplior et gravior vitae recte compositae et temperatae pars explicatur, quae in vero versatur cognoscendo. Quamobrem variae et cognitionis et artium, quarum fundamentum et principium est cognitio, species hoc ordine enumerantur, ut primum afferantur quae ad vitae usum ac necessitatem pertineant, in quibus eae, quae certam veri scientiam duces ac magistras habeant, ab iis distinguuntur, quae conjecturam verique similitudinem sequantur; tum posteriores illae et doctrinae et artes proponuntur, quae in numeris et mensuris rerum cognoscendis versantur ipsaeque magis minusve purae sunt ac perfectae, prout aut in variis rebus externis vel numerandis vel metiendis occupantur aut a rebus abstractae atque avocatae ipsas numeri modique leges perscrutantur; supra omnes denique artium omnium regina extollitur dialectica, ut quae sola

omnes alias et recte cognoscere possit et aestimare et in iis, quae semper eodem modo sint, in aeternis supremisque notionibus vel ideis et in summo divinoque bono unice commoretur atque habitet, prorsus illa diversa a vulgari ista arte rhetorica, cujus regnum, quum non verum sed veri speciem atque umbram aliquam aucupetur, neque vera bona sed ea tantum curet, quae utilia esse videantur, et latissime apud homines pateat et imperium obtineat certissimum. Jam quum ars dialectica quam maxime indigeat mente ac ratione et omnes ad eam quasi nervi cogitationis intendendi sint, apparet inde, scientiam et mentem summo bono magis esse cognata quam voluptatem vel purissimam, quamvis ne illa quidem sola summum bona efficere possint. (— 59, c. cap. XXXVI.) Sic universa haec de voluptate et scientia disputatio ab infinitis ad finita, ab imperfectis, impuris, non recta ratione mixtis ad perfecta, pura, simplicia vel justo modo temperanda, a talibus, quae a summo bono maxime abhorreant, ad ea, quae ad illud proxime accedant, constanti pergit progressu, ita ut, quemadmodum in universa rerum natura res singulae diversis maxime gradibus atque intervallis a bono supremo distant et rectae naturae descriptioni hic semper itineris cursus tenendus est, ut per gradus illos atque intervalla recte observata nos ad perfectiora usque cognoscenda adducat, sic universum vitae humanae campum emensa tandem in aeternis bonis acquiescat, quae pura tantum et a rerum singularum inconstantia avocanda cogitatione quodammodo possint cognosci. — In ultima denique colloquii parte, quae ejus quasi actionem absolvit et perficit, mixtum illud tertium describitur, quod tota, quae praecedit, disputatio et exquisivit studiosissime et praeparavit. Fit vero hoc ita, ut ostendatur, ad vitam bene beateque degendam primum quidem cognitionem cum purioribus voluptatibus recte esse miscendam, deinde vero ad has duas partes, quibus hominum bonum ac felicitas constituatur, etiam aeterna ac divina bona accedere debere, quorum cum humanis communicatione bonum istud, ad quod homines pervenire possint, plane perficiatur. Simul eadem illa aeterna bona ita nobis proponuntur, ut in iis omnium rerum et causam et summum bonum ac finem esse intelligamus. Primum igitur, quemadmodum duae boni humani partes inter se temperandae sint, demonstratur; (— p. 64, b. c. XL.) deinde tres illae boni divini partes afferuntur, quarum cum rebus omnibus communionem ad finem suum perducantur, quaecunque aliquam earum partem habeant, modus, pulchritudo, veritas; (— p. 65, a. c. XLI.) denique ostenditur, quomodo haec aeterna bona et vitae humanae quasi imaginem sui imprimant et ab hominibus, quo justam beatamque vitam vivant, et possint et debeant recipi. (— 67, b.) Sic primum de bonis humanis, tum de divinis, denique de utrorumque communionem agitur. Ut vero ex infinitis et finitis inter se mixtis suprema rerum omnium causa singula quaeque gignit, ita hic ex bonis humanis, quorum maxima est varietas et divinis, quae quum sint simplicia atque absoluta illis fines modosque statuunt, dum supremum bonum intuemur, vitam vere vitalem neque divinae vitae dissimilem et naturae humanae convenientem rite esse componendam ostenditur.

Quum igitur operis partes et universae et in se ipsis singulae eo ordine dispositae sint, ut, dum a minus perfectis ad perfectiora progrediuntur, nihil omissum esse videatur, quod ad summam ejus rationem clarissima in luce ponendam pertineat, haud minore sane artificio philosophus hoc instituit, ut eadem illa partium dispositio nos grata quadam et sententiarum et ser-

monis varietate delectaret et convenientiam eam ostenderet, in qua primam pulchritudinis legem esse in ipso colloquio ostenditur. Primum enim exordium et exitus ita inter se nexa sunt et conjuncta, ut totum opus quasi in orbem coeat. Nam solutam ex omni parte in fine videmus quaestionem ab initio propositam, et quum primo adversarii duo producti essent inter se de summo bono humano disputantes, in exitu evidenter apparet, quamobrem neuter recte judicaverit, quum boni rationem neque ad naturae humanae naturam satis examinaverint neque supremi illius boni recordati sint, sine quo nihil hominibus boni esse potest. Quod vero in prima parte conjiciebat Socrates, esse aliquid et voluptate et mente majus et melius, id quale sit in fine clarissime elucet; tum quod initio leviter indicabatur, omnes notiones et varietatem aliquam in se habere et communi quodam unitatis vinculo contineri, id in fine tam late patere intelligitur, ut etiam summi boni non possimus notionem animo concipere nisi talem, in qua aliqua partium varietas insit, quum ejus quasi species afferantur modus, pulchritudo, veritas. In tribus vero illis colloquii partibus, quibus ipsa argumentatio conficitur, duplex observavimus artificium. Primum enim eorum quaeque ita est composita, ut in ea duo diversa disputationis genera inter se conjuncta et quasi mixta sint, unum subtilius et accuratius, alterum simplicius, minus strictum atque ita comparatum, ut argumenta minus ex disciplina dialectica, quam ex vitae usu atque experientia desumantur. Sic ubique conspicitur communio illa rerum humanarum atque aeternarum, quam disputantes exquirunt. In secunda igitur parte colloquii primum quaestio de uno, multis, infinitis in dialectorum scholis saepe excussa movetur, quam statim sequitur descriptio duplicis vitae et voluptatis et rationis, quarum neutram ostenditur homini sufficere posse. Non minus in parte tertia subtilissimae de quatuor rerum principiis expositioni attexta est pia illa rerum humanarum contemplatio, qua eae quum ex universa rerum omnium natura tum ex suprema causa aeternaque divina mente repetuntur. Inverso ordine in quarta parte disputatio incipit a voluptatis dolorisque origine explicanda et multis allatis exemplis ad leges naturae et humanae et universae revocanda; deinde vero, ubi ad varia scientiae genera progreditur enumeranda, multo strictior fit et subtilior. Inter se autem hae partes hac lege dispositae sunt, ut quarta secundam quodammodo excipiat et continuet; nam incepta ibi descriptio vitae aut secundum voluptatem aut secundum rationem instituendae hic absolvitur et per omnes partes explicatur. Interrupta vero haec descriptio fuit ea parte, quae, quum universae disputationis principia et fundamenta contineret, in medio totius colloquii loco rectissime posita est, quia omnes quasi ejus radii ex hoc centro et oriuntur et in illud redeunt. Nam principia tria quidem, finita, infinita, mixta jam in altera parte aliquo modo indicantur, dum unum ibi infinito opponitur, utrumque vero multitudine conjungitur; uno enim finita, multitudine mixta significantur, quum multitudinis notio ex unius atque infiniti notionibus quasi composita sit. Quae vero in vita humana sint finita, infinita, mixta, id in quarta ostenditur parte. Sed quum nihil omnino in rebus vel humanis vel externis recte constare certum sit, nisi summum aliquod principium sit, quo omnia contineantur, mens vero illa divina a summo bono non diversa hoc sit principium, contemplatio ad sublimes illas regiones evecta res humanas ita collustrat, ut supra mixtam ex ratione et voluptate vitam et veritatem divinam et pulchritudinem positam esse intelligamus, ex quibus summa in mortalium vitam

bona redundant. Sic vera principiorum natura tum demum recte cognoscitur, postquam ex eadem tertia parte, in qua causae notio supra tria illa principia ponitur, hoc quoque cognitum est, causam supremam, quae finita atque infinita recte misceat, in divina mente, inexhausto et omnium bonorum et mentis rationisque humanae fonte, esse quaerendam. Primum enim patet, veram infiniti sedem in singularum rerum inconstantia ac varietate et in perpetuo illo, quem ubique videmus, ortu et interitu, finiti in notionum universarum, quibus singula comprehenduntur, constantia atque unitate ponendam esse, singula quaeque vero ex his duobus quasi elementis componi. Deinde quum in natura humana mens et cognitio finiti, voluptas infiniti locum obtineat, rectam vitam ex utraque miscendam esse intelligitur. Tum in ultima parte, dum exponitur, quomodo divina bona humanis admiscenda sint, illa his ut finita infinitis ita opponi videmus, ut non solum voluptatum sed etiam scientiae varietas unitate divinae et veritatis et pulchritudinis et aeterni modi contineatur. Denique in ipso summo bono infinita quodammodo a finitis discernenda esse indicatur magis quam enuntiatur; nam pulchritudinis notionem, quae ita est comparata, ut non sine varietate aliqua partium possit cogitari, notio modi vel unitatis supremae quasi comitatur perpetuo et certis limitibus circumscribit, ita ut in veritate, quae tertio loco affertur, utrumque conjunctum appareat. Omnibus vero illis et finitis et infinitis quamvis diverse intellectis mens una divina praeest eaque ut inter se variis modis coeant et misceantur efficit.

Toto vero dialogo perlustrato in ejus compositione idem fere iter descriptum vidimus, quo Plato ipse ad puriorem usque veri cognitionem progressus erat. Incipit enim disputatio a sententia Socrati propria et peculiari, in scientia et summum bonum esse et veram virtutem; sed ut Plato jam in primis illorum dialogorum, quos vivo Socrate composuit, intelligere coeperat, solam cognitionem non sufficere ad recte vivendum,⁷²⁾ sic etiam hic doctrina illa relicta statim majus aliquod et perfectius bonum quaerit. Quamquam igitur non minus severe hic, quam in Gorgia, jucunda bonis, voluptati rationem opponit, plenam tamen et perfectam vitam non omni voluptate carere posse, sed mixtam ratione et purissima voluptate vitam optimam esse eo rectius intellexit, quo magis doctrinam Socraticam multis in rebus augendam et perfectius constituendam esse cognoverat. Quod ut recte faceret, primum dialecticas illas quaestiones de uno et multis, de perpetuo omnium rerum motu et ortu vel interitu, quem Heraclitei praedicabant et de immota unius absoluti, quod omnem in se *ὄντων* contineret, quiete, quam Eleatici jactabant, aliasque his similes iterum iterumque movendas esse intellexit, ex quibus quae profecerat, hic paucis ipse verbis initio argumentationis vel in secunda earum, quas statuebamus, partium comprehendit. Namque eadem illae de notionum universarum et unitate et varietate de earumque ad res singulas iis subjectas relatione quaestiones et dubitationes, de quibus in Cratylo, Parmenide, sophista actum videmus, hic ita tanguntur, ut certissima jam omnique dubitatione soluta philosophi de his rebus constet sententia. Ipse vero quum in dialecticorum artibus et rationibus cognoscendis atque explorandis veram illam artem dialecticam invenisset, quam in sophista, politico, Phaetro et describit et ex-

72) Cfr. Prolegg. nostra ad Hippiam minorem, vol. I, p. 97—110.

ercet,⁷³⁾ in Pythagoreorum sapientia perscrutanda diligentissime versatus ex eaque multa utilia lucratus est. Quamobrem in tertia dialogi parte Pythagoreorum more finitis vel numeris ac modis atque infinitis omnia constare evincit, ipse vero dialectica sua arte adjutus duplici modo doctrinam illam corrigit et supplet; primum enim rectius illis, quid sit finitum atque infinitum, explicat, tum finitum Socratico more ad boni notionem revocat et supremam illam Pythagoreorum unitatem, ex qua finita omnia oriri putabant, ipse et summum bonum nominat et, dum Anaxagoram simul sequitur et corrigit, divinam mentem, quae res universas regat recteque disponat, neque a summo bono neque a suprema unitate vel, uti ipse dicere solet, a divino idearum loco diversam esse intelligit. Sic quidquid veri rectique a philosophis ante Socratem inventum erat, non servare solum et inter se apte nectere et colligare, sed etiam suo ingenio augere, amplificare, illustrare, ad supremas, quas ipse invenerat, notiones examinare et disponere instituit; id quod in tribus illis dialogis egit, quos primos, quamvis aliquot annorum intervallis, conscripsit, ex quo in Academia docere coeperat, Phaedrum dico, convivium, Phaedonem. Et quod ibi ostenderat, mentem humanam cum divina ita nexam esse, ut et ipsa aeterna esset et divinae naturae particeps, id hic in tertia parte ut rem certissimam proponit, in duabus vero ultimis ad vitam humanam animique naturam rectius et cognoscendam et instituendam adhibet. Namque in quarta parte, ut in Theaeteto cognitionis initia descripserat et ad leges animo insitas revocaverat, eadem prorsus ratione hic voluptatis dolorisque originem ex natura humana explicat, et ut ibi per omnes nascentis cogitationis et cognitionis gradus usque ad supremas rerum notiones vel ideas pervenerat, sic hic voluptatis modos et gradus usque ad puram et perfectam animi beatitudinem persequitur, quae et ex pulchri adspectu et ex veri cognitione oritur; simul varia scientiae genera, quae ibi nondum distinxerat, hic et enumerat et describit. Qua in re dialecticam suam artem, sine qua philosophiam nullam esse posse viderat, non solum physicorum doctrina, ut quae circa mobilia atque inconstantia versetur, sed etiam arithmetica geometricaque arte, quas omnium supremas Pythagorei putabant, multo superiorem esse contendit. Quae vero in exitu et de ipso summo bono et de ejus cum bonis humanis communiione affert, eorum nihil ex alienis emanavit fontibus, sed maxime sunt Platonica, quibus ad subtiliores illas et de bono divino et de ejus vestigiis ac signis quum universae naturae tum menti humanae impressis disputationes, quas in libris de republica et in Timaeo invenimus, via quasi munita est.

Hanc argumenti gravitatem atque ubertatem ipso orationis genere tam bene Plato expressit, ut hic quoque divina illa ars, qua rebus et sententiis verba semper atque orationem accommodat, nullo modo desideretur. Nam subtili simul atque accurato et nervoso ac severo, adeo sublimi interdum dicendi genere usus comparisonum quidem et descriptionum omnisque illius ingenii lusus, quo plerosque dialogos gratissime solet exornare, admodum parcus est neque fabulam aliquam sermoni admiscuit, quales in Phaedro, convivio, Phaedone, libris de republica inveniuntur suavissimae. Dialectica vero argumenti subtilitas quum orationem pressam, densam, acutam non minus

73) Cf. prolegg. ad *sophist.* vol. III, 457—461.

quam omni ornatus copia et luxu nudam postulare videretur, simillimo ei, quo in sophista usus est, sermone Philebum composuit, ita ut, nisi aliae obstarent rationes, utrumque dialogum eodem fere tempore conscriptum esse facile censeremus. Accuratius vero opus perlustrantibus nobis orationis genus medium quodammodo inter Timaeum et sophistam locum tenere visum est; nam dialecticum acumen, quo maxime dialogus excellit, egregie mystica quadam ac solempni gravitate temperatur, qua Socrates, quasi divinorum effatorum interpret, reconditam saepe sapientiam enuntiare videtur; qua in re simillimus est Timaeo, qui totus hoc tenore atque ingenio est compositus. Scilicet in utroque dialogo arcana illa Pythagoreorum, qui divinos sese vates iactabant, doctrina enarratur, cui aptius sane dicendi genus deligi non poterat. Et quum saepe dictum sit, Platonem eo magis in philosophia excelluisse, quo major in eo vis quaedam poëtica fuerit, qua instructus uno saepe luminis ictu obscuras et difficiles cognitu vitae divinae humanaeque regiones illustraverit, hoc suum admirabile ingenium in hoc quoque dialogo numquam non prodit. Nam quamquam neque comparationes nec descriptiones vel narrationes copiosius expositas operi attexit, latent tamen saepe et in verbis ab ipso delectis et in breviter indicatis comparationibus et in omni orationis colore et tenore recondita, ut ita dicam, lumina, quae si recte eliciamus atque interpretemur, sententiarum difficultas saepe iis egregie solvitur atque illustratur. Etiam hac in re, quamquam in sophista similia legimus, multo magis sane Philebum ornatum invenimus. Accedit, quod et in ipsis vocabulis et in eorum constructionibus haud pauca ita vel nova vel novata hic observamus, ut cum sermone quasi luctari videatur scriptor, quo subtilius atque acutius novas suas sententias exprimere possit. Neque omnino modestum quendam et bene temperatum verborum lusum repudiavit, sed admiscuit interdum talia, quibus severitas illa et gravitas, quae in toto regnat dialogo, jucundissime paullisper mitigaretur. Quae omnia, quo melius Platonis artificium perspiciatur, jam exemplis nonnullis comprobabimus. Comparationes quum plerumque aut rebus minus cognitis vel minus expeditis sententiis illustrandis et noto quodam signo significandis aut nimiae argumenti subtilitati jucunde variandae inserviant, eo elegantius compositae sunt habendae, quo clarius per eas ut corpus per pellucidam vestem id, quod significandum erat, cognoscimus et quasi oculis cernimus. Qua in re non minus felices, quam summi recentioris temporis philosophi, (quis enim Kantii, quis Hegelii comparationes et aptissimas saepe maximeque perspicuas et interdum magnificentissime exornatas ignoret?) et Plato fuit et Aristoteles, quamvis diversam prorsus in hac re uterque rationem sectari soleret. Maximopere vero in hoc dialogo philosophus ea, quae aut jejuna et subtilitate sua frigida aut nimis ab hominum oculis animisque remota esse viderentur, tam bene plerumque exemplorum delectu exornat atque explicat, ut vel acutissime severissimeque propositae sententiae hoc grato lusu vivere ac spirare videantur. Nam ut omittamus exempla ab arte grammatica et musica aptissime repetita,⁷⁴⁾ quibus ostendatur, quomodo infinita singularum rerum varietas non generis statim unitati opponenda sit sed ad species quasdam numero definitas revocanda, nulla sane re et memoriae vis et ea animi facultas, quae visa memoriae imprimit, feliciter illu-

74) p. 17.

strari poterat, quam ita, ut illa cum tabula, in qua visa inscriberentur, haec cum pictore compararetur, qui imagines rerum in tabula depingeret.⁷⁵⁾ Quae comparatio si nobis hodie minime nova videtur esse, Platonem certe primum eam usum fuisse veri est simillimum. Quid vero sagacius excogitari poterat, quam si sensuum perceptio, in quem actum corporis animique affectus quasi concurrunt, subitae alicui concussioni, qua, ut terrae motu, cuncta simul moveantur, similis esse dicitur?⁷⁶⁾ quid significantius, quam quod placitum illud, unum idem esse ac multa, quippe quod in omnibus rebus inveniatur, perpetuo cursu per omnem rerum universitatem discurrere dicitur?⁷⁷⁾ quid elegantius, quam si vel voluptatem cum pulchro juvene, quem amatorum laudes incitent, ut de praemio in publicis certaminibus luctetur,⁷⁸⁾ vel finita et infinita cum duobus cursoribus, quorum unus alterum fugientem semper persequatur et assecutus cogat subsistere,⁷⁹⁾ vel ipsum summum bonum, quod omnibus unice sit expetendum, et inferiora illa bona, quae ad illud valeant consequendum, cum amati atque amatoris nexu comparat?⁸⁰⁾ quid convenientius, quam quod, ubi de miscenda cum ratione voluptate exponit, hanc cum melle, illam cum aqua comparat, memor scilicet aquae mulsae nec vino miscendae, qua severissimis deabus furiis Athenienses libare solebant?⁸¹⁾ Omnino vero hac similitudine a potu recte temperando repetita non minus saepe hic utitur, in quo de contrariis miscendis identidem agit,⁸²⁾ quam in Timaeo, ubi de rerum omnium creatione et compositione exponit.⁸³⁾ Satis ingeniose etiam istam de perpetuo rerum omnium motu et quasi flumine doctrinam rapidi amnis instar ferri indicat, ut subitum ejus impetum effugere difficillimum sit.⁸⁴⁾ Praeterea haud raro aptissime comparationes disputationi admiscet jam satis a multis scriptoribus usurpatas, quae vel a re nautica,⁸⁵⁾ vel a pugilatu et omni certaminum genere,⁸⁶⁾ vel ab auguriis cultuque deorum,⁸⁷⁾ vel denique ab anti-

75) p. 39. De vera hujus exempli ratione infra aliqua afferemus.

76) p. 33, d.

77) p. 15, d.

79) p. 23, a.

79) p. 24, d.

80) p. 53, d.

81) p. 61, c. cf. Soph. Oed. Col. 451.

82) p. 25, d. 50, b. 61, c. et in tota ultima dialogi parte.

83) p. 35, a. b. 42, d.

84) p. 43, a.

85) p. 13, c. εἰς τὸν αὐτὸν φερόμεθα λόγον. p. 14, a. καίπετα σωζόμεθα ἐπὶ τινος ἀλογίας; quae phrasid ultimam naufragorum salutem indicat.

86) Huc pertinet disputationis vel cum pugilatu vel cum bello comparatio saepe iterata, ut p. 14, b. 22, d. e. 23, a. 27, d. (ὁ νικηφόρος βίος) 28, d. 58, b. (τὰ ὅπλα ἀπολιπεῖν).

87) p. 67, b. optime eos, qui voluptatem summum bonum rati animalium vitam felicissimam habere debeant, cum auguribus comparat, qui non Musae afflatu impulsus sed avibus unice confisi vaticinia sua enuntiant. — p. 61, b. in bono recte temperando vel Vulcani vel Bacchi auxilium implorari jubetur, hujus ut vini bene

quis fabulis⁸⁸⁾ desumi solebant. Saepe vero similitudine uno verbo leviter indicata rei alicujus naturam optime exprimit.⁸⁹⁾ Maxime autem huc pertinet, quod notiones vel omnino res vitae expertes quasi vivae et ratione ac voluntate praeditae afferuntur, qua re orationis severitas suavissime saepe mitigatur.⁹⁰⁾ Et proverbiorum⁹¹⁾ et versuum poetarum⁹²⁾ ornatu modice quidem, sed aptissime utitur. Neque non interdum more suo ludit in verbis aut contrariis⁹³⁾ aut

semper temperandi dispensatoris, illius non solum ut deorum pincernae, sed etiam, ut videtur, ut artis metallorum miscendorum magistri.

88) Theuti Aegyptiorum sive dei sive divini hominis ut literarum inventoris commemoratio (p. 18, 2.) et itineris in Aegyptum a Platone facti et Phaedri (p. 274.) memoriam revocat. Uberrimam vero illam inventam a Pythagoreis, a Platone excultam sententiam, omnia uno ac multis constare, quae in se et finem et infinitum insita habeant, Promethei cujusdam donum una cum clarissimo igne mortalibus coelo delatum dicit; (p. 16, c.) nimirum utilissimam illam ad dialecticam suam artem esse cognoverat.

89) p. 12, c. (*ἡδονὴ ποικίλον - μορφὰς παντοίας εἴληψε*, quae verba facile Protei alicujus varii semper et mutabilis imaginem referunt.) — p. 14, e. (ubi, si quis concedat, unum esse multa, multa unum, is monstrat, ut vulgo putent, enuntiare dicitur.) — p. 21, c. egregie vitam ita voluptati deditam, ut nulla admixta sit cognitio, cum stupida vel pulmonis marini vel ostreae vita comparat. — Non minus bene Socrates in miscendo bono se et janitorem dicit, qui valvis apertis omne scientiae genus intromittat, (p. 62, c.) et pulchri notionem assecutum jam in vestibulo summi boni stare proficitur. (p. 64, c.)

90) Non solum disputatio ipsa (*λόγος*) more Platonico (cf. prolegg. ad Sophist. vol. III, p. 555. not. 13) saepe aliquid vel agere vel pati dicitur, (*ὁ λόγος ἀπολόμενος οἴχοιτο*, p. 14, a. *τὸν λόγον παροξύνοντα ἀνθρώποις πράγματα*, p. 14, c. *λόγον ἐλαγείρειν*, p. 36, d.) sed etiam majores et inoesve numeri (*τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον*) et moveri et sedem suam habere dicuntur. (p. 24, c.) — Ortum quemvis cum generationis actu comparare solet Plato, quamobrem mixtum ex finitis atque infinitis ex utroque natum (p. 26, cf. p. 25. *ἡ τοῦ πέλατος γέννα*) et virtutes mentis filias dicit, (p. 63, c.) quod Stallbaumus recte cum similibus in convivio allegoriis (p. 206, c. 208, n. 299, c. 211, d.) comparat. Maxime vero delectat, quod et voluptates et variae scientiae species et appellantur, quasi colloquio adessent, et respondentes finguntur. (p. 63.)

91) *μὴ κινεῖν εὖ κείμενον*, (*Φίληθρον*, plenius Suidas: *μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον*) p. 15, c. — *ὀρθῶς δοθέντων οὐκ ἀφαίρεσις*, p. 19, e. in quo infantium, ut ipse Protarchus dicit, proverbio versiculi pars latere videtur. — *γῆν φασιν οἱ χειμαζόμενοι*, p. 29, a. In qua nautarum, qui post longinquam navigationem terram diu expectatam revisunt, exclamatione nescio quid frigidi Schleiermacherus invenerit, quamquam ea facite exprimitur, quatuor illorum elementorum, quibus singula quaeque constant, nullum magis et libentius pro elemento haberi quam terram. — Etiam in verbis *τὸ τρίτον ἐτέρω*, (p. 53, e.) quibus indicatur, duo inter se junctos semper tertio aliquo indigere, quod, quum utriusque aequaliter adsit, utriusque quasi vinculum sit, proverbium inesse recte observavit Schleiermacherus, quamquam frigidum hunc quoque lusum esse, ut ille putabat, eo minus dicere audeo, quod proverbii a puerorum aliquo, uti videtur, ludo desumpti vim ac rationem nescio. — Proverbia duo, quae admodum in deliciis habet, hic quoque inveniuntur: *ὁ δεύτερος πλοῦς*, (p. 19, c. 59 c. ubi *δεύτερον* nec *δευτέρως* legendum, sed *δεύτερος* elliptice positum perdidit Schleiermacherus; cf. Phaedon. p. 99, d. Polit. 300, c.) et *τὸ τρίτον τῷ σωτήρι*, p. 66, d. (cf. Charmid. p. 157, a.)

92) Homericus versus (Iliad. 18, 107. sqq.) praeter morem suum hic semel tantum ipsa verba affert p. 47, e. alium tangit, (Il. 4, 452.) ut in vocabulo *μισγάγχεα* luderet, cujus altera parte haud scio an ad *ἀναγκη* alludi putaverit, ita ut necessitatem aliquam vel nexum rerum mixtarum in eo invenerit indicatum. Ex Orphicorum carminibus, ex quibus versum repetit p. 66, c. etiam illud *κόσμος τις ἀσμίτος ἄρξων* (p. 64, b.) desumptum esse videtur. Nec non verba *ἐκπεῶν οὐχ ἴσται* (p. 13, d.) et *εἰσαῦθις τε καὶ αὐθις* versuum fragmenta esse patet.

93) *λυπεῖν ἡδονήν* p. 23, b.

cognatis diversae significationis⁹⁴⁾ aut similibus quidem sono, sed vi diversis⁹⁵⁾ componendis. Maxime vero in eo sibi placet lusu, quod, dum eadem verba, quibus rerum notionumque explicandarum natura indicatur, ad genus dicendi ac disputandi adhibet significandum, dictionem omni ex parte sententiis studet exaequare.⁹⁶⁾ Multo magis vero pressum ac densum dicendi genus, quam in aliis plerisque dialogis, et in verborum constructionibus⁹⁷⁾ et in periodorum compositionibus observamus, quamquam haud raro scriptor sententiæ ambages ambagibus et flexo ac tortuoso itinere orationis subitisque ejus interruptionibus imitatur.⁹⁸⁾ Denique etiam in vocabulis vel rarioribus deligendis vel novis omnino formandis eandem sequitur rationem, ut et breviter ac presse et perspicue ac dilucide res et gravissimas saepe et difficillimas exprimat.⁹⁹⁾

94) Sic luditur in diversa vocabulorum τέλος et τελευτή, (p. 24, b.) λήθη et λειηθέναι (p. 33, e.) significatione; non multum diversus lusus est in verbis: ξυμπεφορημένη ξυμφορά. (p. 64, e.)

95) Ut in Cratylo, (p. 419, b.) λύπη hic quoque dicitur λύσις, quasi ex radice λύνει exortum esset. (p. 31, d.)

96) Sic p. 22., ubi de mentis natura exposuit, scite ac lepide addit Socrates: εἰ τῷ ξυμῶ νῶ δεῖ πιστεύειν. — Similiter p. 24, a. τὸ δὲ πέρας ἔχον ἡμῶς περιμένετω. — De modo locutus de ipsa disputationis ratione dicit μετρίως διακεχρίμεθα; paullo post, quum de pura et voluptate et scientia dixerit, postulat, ut utraque pura (i. e. purae ejus notionis) exploretur; p. 52, c. e. — De dialectica cogitans utitur verbis ἰκανῶς διαλογισάμενοι. (p. 58, d.)

97) Hujus generis sunt praegnantiae illae, quae dicuntur, constructiones, quibus abundat dialogus, ut ἀπὸ ἀλλοτρίων ἡδονῶν τοῦ νικᾶν, (p. 20, c., cf. p. 67 a.) περὶ αὐτὸ κτήσασθαι, (p. 20, d.) τὰ εἰς τὴν διαίρεσιν εἶδη ἡδονῆς, (p. 20, c.) διάκρισιν δυνάμενον, i. e. quod discernendi potestatem habet (p. 23, d.) οὐτ' ἐδυσκολατοῦμεν ὡς οὐκ ἦν [τὸ πέρας] ἐν φύσει, [p. 26, d.] ἀφείναι μεμνημένοι δεῖν μηκύνειν τοὺς λόγους [p. 50, d.]

98) Sic p. 50, d. 58, c. 60, d. e. periodi, in quibus multa Socrates cumulat et comprehendit, turbatis membrorum ordinibus grata quadam negligentia decurrunt.

99) Sunt haec fere vocabula, quibus in prioribus dialogis nondum usus fuit, maximam partem ab ipso, uti videtur, formata: ἀφασία, [p. 21, d.] ἀναισθησία, [33, e. quo loco ipse Plato indicat se novo verbo rem indicare velle; recepit vero vocabulum optime factum Aristoteles eth. Nicom. III, 11.] ἀπολογίζεσθαι, [p. 25, b. felicissime hoc composito simul discernendi et ratioeinandi vis significatur] ἀποσώζειν, [p. 26, c. audacter secundum proximum ἀποκνᾶν vel ἀποκνᾶν formatum] γενούσσης, [p. 30, e. vocabulum infelicissima sane Musa auspice confictum] δυσπαλλαξία, (non melius formatum, quum analogia postularet δυσπαλλαξία, cf. Lob. ad Phryn. p. 509.) δοξοκαλία, [49, e. secundum proximum δοξοσοφία factum] διαδοξάζειν, [38, b. quo bene iudicii vis exprimitur, quae et diversa discernit et dubia decernit] δυσχέρασμα, [44, d.] ἐνάς, [15, a. quod vocabulum hic primum ex Pythagoreorum scholis a Platone receptum videmus] περατοειδές, [25, d.] περιχάρεια, [65, d.] περιφανής, [31, e. cujus vocabuli vis ita immutata est, ut vulgaria omnibusque nota indicet] ὁμότονον, [17, c. ab artis musicae, ut videtur, scriptoribus inventum] σωμασσία. [30, b.] — Quomodo vim verborum ἐν, πολλά, ἄλειφον, πέρας aliorumque, quae hujus ordinis sunt, aliter ex parte atque in prioribus dialogis constituerit, in sequente capite docebitur.